

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители”, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно *Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България*

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

ЗА

ПРИЕМАНЕ НА СТАНДАРТИ ЗА СЪДЕБНО ОБУЧЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА КЛЮЧОВИ УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНТНОСТИ
ЗА ДЛЪЖНОСТТА СЪДИЯ

Работна група-Съдии

/Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на НИИП/

I. ПРЕДМЕТ на предложението на работната група.

При и във връзка с:

Разработване на стандарти за съдебно обучение за ефективно упражняване на длъжността „Съдия“, Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители”, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Установяването и извеждането на конкретни умения и компетентности, необходими за разработването на Стандарти за обучение за заемане и упражняване на длъжността Съдия, в съдебната система на Република България, изхожда от спецификите на съответния орган на съдебната власт, в който обучаемият съдия правораздава, както и от специализацията по материя, когато това е необходимо и възможно, с оглед натовареността и броя на съдиите, в конкретния съд.

В хода на работата по проекта, работната група достигна до извод, че за постигане в максимална степен на целения по проекта резултат, е необходимо да се изведат кратко спецификите на профилите на съдии в съответните съдилища. Въз основа на тези специфики на заеманата длъжност Съдия, където е необходимо е разработен допълнително и конкретен Профил на обучаемия съдия /Образец 1-за съдия в Районен съд-граждански профил; за съдия в Окръжен съд-граждански и търговски профил, за съдия в Районен, Окръжен и Апелативен съд – наказателен профил и за съдия в Административен съд/, а по отношение на идентифицираните общи умения и компетентности, които всички съдии трябва да притежават и общите за всички дейности за длъжността Съдия, е изготвен един приложим унифициран „Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността Съдия“ /Образец 3/ и един унифициран „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности за допълнителни и факултативни дейности във връзка с изпълнение на длъжността съдия“ /Образец 4/.

Като съобрази действащата нормативна уредба: Конституцията на Република България и Закона за съдебната власт /ЗСВ/, както и процесуалните и материални закони, въз основа на които е възможна и се реализира специализацията по материя и вид дела, в съответствие с чл.61, във вр. чл. 61, ал.2 от ЗСВ, настоящата работна група

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно *Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България*

взе решение и разработи Стандарти във формата на Образец 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на Съдията“ - 7 бр. в зависимост от нивото в съдебната система и профилирането по материя, за заемане на длъжността СЪДИЯ в:

- Районен Съд;
- Окръжен Съд;
- Апелативен Съд и
- Административен съд.

II. ИЗТОЧНИЦИ И АНАЛИЗ.

За изготвянето на Стандартите по проекта, работната група взе предвид и съобрази:

A/. Кратък профил и идентифицирани потребности за съответната длъжност Съдия, както следва:

1. Съдия в Районен Съд /граждански профил/:

Районният съдия правораздава по граждански дела еднолично като първа съдебна инстанция. Необходимостта от установяване на стандарти и от идентифициране на профила му произтича именно от тези специфики на работата му – да се произнася еднолично в открито или в закрито съдебно заседание и да разглежда делото от самото начало – още от фазата на исковата молба.

Тъй като районният съд е основен първоинстанционен съд, това е и мястото, където се разглеждат най - много дела, от различен характер, с различен предмет и на практика е съдът, който следва да осигури достъп на гражданите до правосъдие. В районните съдилища в големите градове натовареността на съдиите в много случаи е доста над средната за страната, поради което и в работата си районният съдия следва да изгради и прилага с висок интензитет неюридически умения – самодисциплина, организираност, стресоустойчивост и др. Като се добави и факта, че в районния съд правораздават съдии с най - малко юридически стаж, необходимостта от въвеждане на стандарти за съдебно обучение и за развиване на ключови умения и компетентности е основополагащо за качествено и срочно правораздаване не само в районния съд, но и в съдебната система като цяло. Добре подготвеният и обучен районен съдия със сигурност ще повиши общественото доверие в съдебната система.

- За Съдия в Районен Съд /Наказателен профил/, приложима е т.4: Съдия в Районен съд, Окръжен съд, Апелативен съд /Наказателен профил/.

2. Съдия в Окръжен съд /Граждански и Търговски профил и Съдия по несъстоятелност/:

2.1. Специфики на профила на съдия в Окръжен съд – граждански и търговски дела.

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

Съдията в Окръжен съд упражнява функции еднолично, разглеждайки граждански и търговски дела като първа инстанция /чл.82 ЗСВ/ и като член – съдия във въззивен състав, разглеждайки дела като втора инстанция /чл.83 ЗСВ/.

Упражнявайки функции еднолично и разглеждайки дела като първа инстанция, съдията в Окръжен съд разглежда както граждански, така и търговски дела. Същевременно гражданските и търговските спорове подлежат на разглеждане по различен процесуален ред като по отношение на тях са приложими и различни процесуални правила по съпътстващи процеса проблеми.

Специфика, за разлика от останалите нива в съдебната система, при едноличното разглеждане на дела, е налице и по отношение на вида на разглежданите от Окръжен съд като първа инстанция спорове, а именно: дела с висок материален интерес, дела за установяване или оспорване на произход, за прекратяване на осиновяване, за поставяне или отмяна на запрещение, регистърни производства, за установяване на недопустимост и нищожност на вписвания, производство по Регламенти, дела за несъстоятелност и др. Приложението на императивни материално правни норми, касаещи дела със страни от социално уязвими групи, деца, установеното в производството по несъстоятелност служебно начало за изясняване на обективната истина и събиране на доказателства и прякото приложение на европейското законодателство, извежда необходимостта съдията в Окръжен съд, упражнявайки дейността си по правораздаване и правоприлагане, да притежава не само базови знания и умения, но и такива с мултидисциплинарен характер.

Упражнявайки функции като съдия във въззивен състав, съдията в Окръжен съд разрешава дела с висока степен на фактическа и правна сложност при условията на установена от закона процесуална преклузия. Всяко едно произнасяне по въззивно дело от съдията в Окръжен съд – член на въззивен състав е обусловено от постигане на съгласие в състава, а по голяма част от актовете, произнасяни както по частни производства, така и по въззивни такива, постановените от съдията в Окръжен съд – член на въззивен състав актове са окончателни. Изложеното повишава изискванията към съдията, относно уменията му за работа в екип, мотивираност на актове, умения за излагане на фактически и правни аргументи и др.

Съдията в Окръжен съд работи със съдебни помощници, може да бъде съдия-наставник на младши съдия, може да участва в работни комисии, атестационни комисии, етична комисия, може да извършва дейност като преподавател и да бъде командирован в Европейски институции, както и най-често са приемащи съдии по обучителни програми за обмен на магистрати.

Всичко гореизложено досежно спецификата на изпълняващия длъжността съдия в Окръжен съд обуславя необходимостта от установяване на стандарти и от идентифициране на профила му, включително диференцирането на дейността му в зависимост от това дали упражнява дейност като съдия в Окръжен съд – първа инстанция или съдия в Окръжен съд – член на въззивен състав, така както е изведена в Образец № 1 „Профил на обучаемия съдия в Окръжен съд“ и съгласно действащата Номенклатура на статистическите кодове по граждански, търговски и фирмени дела, приета от ВСС /последна актуализация 20.07.2021 год./.

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно Заповед № РД-12-І#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

2.2. Съдия по несъстоятелност – необходимост от отразяване на специфика в рамките на съдиите от търговския профил

Производствата по несъстоятелност на стопанските субекти, а напоследък и тези по стабилизацията на предприятия, като форма на превантивно реструктуриране на застрашени от неплатежоспособност предприемачи, все повече ангажират вниманието на обществеността поради значителния им не само икономически, но и социален ефект. Отражение на тенденцията са целенасочените усилия за подобряване не само на правната рамка (включително и на общоевропейско ниво), но и на гаранциите за ефективното ѝ прилагане във всяка от държавите-членки до утвърждаване на „културата на спасяване“ в ЕС на основата на принципа за предоставяне на втори шанс и баланс между интересите на длъжниците, наетия от тях персонал, клиентите им и кредиторите, финансиращи бизнеса. За постигане на тези цели¹ ключово значение имат съдиите, на които се възлага разглеждане на такива производства, а това изисква те да разполагат с някои специфични умения и способности, които трудно биха могли да придобият опитно в хода на текущо кариерно израстване.

Това е така поради особената подсъдност на тези дела, концентрирани за разглеждане в еднолични състави от окръжните съдилища и липсата на инстанционен контрол за множество актове, постановявани след откриване на съответното производство. Съществуващото в гражданските колегии на окръжните съдилища разделение на съставите, разглеждащи делата на първа и въззивна инстанция, както и допълнителното профилиране в отделения, разглеждащи само търговски спорове, ограничава възможностите за натрупване на личен опит в тази материя в неголям кръг от съдии, на които се възлагат само първоинстанционни търговски дела. Тъй като значителна част от действията на съда по несъстоятелност са изключени от инстанционен контрол, компетентите на въззивната инстанция (апелативен съд) не налагат отделна специфика, затова всички специфични за тази група съдии дейности са изведени като основа на целевите компетентности за специалния профил на съдията по несъстоятелност и стабилизация в рамките на общата рамка за първоинстанционен съдия (т.1.6 -1.8 от Образец № 2, „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Окръжен съд граждански и търговски профил“).

Постигането на специфични за работата по делата по несъстоятелност неюридически компетентности налага специализирано обучение, което да бъде достъпно за всички съдии, и особено за тези, които преминават в търговските отделения на окръжен и апелативен съд без предходен опит в такива производства. Дори и да са придобили солидни базови юридически знания и ключовите професионални неюридически умения и способности, съдиите допълнително се нуждаят от допълване и актуализиране на специализираните знания за динамично променящата се правна рамка и особено мултидисциплинарната си компетентност в

¹ В тази насока са Пътната карта и препоръките по проект „Реформи в областта на несъстоятелността в България“, осъществен съгласно Договор SRSS/SC2018/051 Обособена позиция 1 по Програма за подкрепа на структурни реформи на ЕК.

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители”, финансиран по Оперативна програма „Добро управление”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

областите на икономиката и обществените науки. Такива са базовите разбирания относно счетоводната отчетност и анализ на икономически показатели на търговското предприятие, финанси и кредитиране, бизнес –мениджмънт, прогнозиране и бизнес моделиране, пазарни механизми, стандартите за финансово отчитане на дейността, препоръчителните методи и подходи за оценка на активи и др. подобни, които съдията по несъстоятелност следва да прилага при изпълнение на функциите си.

Засиленото служебно начало и ангажирането на съдията в множество взаимодействия, както с екипа от съдебни служители, така и с органите, назначени във водено от него производство, както и нуждата от координиране на действия с други съдебни производства, вкл. и такива водени в чужбина, изисква целенасоченото самоусъвършенстване на деонтологичната база и разбирането на етическите принципи в поведението на магистрата, както и развитие на допълнителните неюридически лидерски способности и използването на иновативния подход при справянето с ежедневни предизвикателства.

Съкратените срокове за разглеждане на делата, работата с множество заинтересовани лица и универсалният характер на действието на постановените в тези производства актове изискват от съдията висока степен на самодисциплина и адаптивност, което налага и ползване на техники за стресоустойчивост и усъвършенстване на уменията за управление на работния процес до експертни нива.

Тези особености на необходимите умения и способности за ефективното упражняване на функции на съд по несъстоятелност или стабилизация са заложили в основата на акцентите, изграждащи специален стандарт на обучението на съдиите в тази област.

- За Съдия в Окръжен Съд /Наказателен профил/, приложима е т.4: Съдия в Районен съд, Окръжен съд, Апелативен съд /Наказателен профил/.

3. Съдия в Апелативен съд /Граждански и Търговски профил/:

Съдията в Апелативен съд /граждански и търговски профил/, упражнява функции като член – съдия във въззивен състав, правораздавайки по дела, разгледани на първа инстанция от окръжен съд – чл.104 ГПК. Произнася се еднолично, с разпореждания по движението на делото, и в тричленен състав, когато постановява съдебни актове, с които се приключва разглеждането на делото в апелативната инстанция - определения и решения, и определения, с които се дава разрешение по същество по допълнителни въпроси.

Като особености в съдопроизводството на тази инстанция биха могли да се открият високата степен на фактическа и правна сложност на поставените за решаване казуси, включително усложнения, произтичащи от обективното и субективно съединяване на искове и въвеждане на възражения; разглеждането на специалната материя на търговските спорове, в това число делата по несъстоятелност и съпътстващите искове; бързата ликвидност на делата, поради наличието на процесуални преклузии и ограничение за ангажиране на доказателства пред въззивния съд; отговорността за утвърждаване на качествено правосъдие, поради съществуването на факултативно

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно *Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България*

касационно обжалване, водещо, в мнозинството от случаите, до окончателност на решението на апелативния съд.

Съдията в Апелативен съд може да участва в Атестационни комисии, Етична комисия, може да извършва дейност като преподавател, може да бъде командирован в Европейски институции.

- За Съдия в Апелативен Съд /Наказателен профил/, приложима е т.4: Съдия в Районен съд, Окръжен съд, Апелативен съд /Наказателен профил/.

4. Съдия в Районен съд, Окръжен съд, Апелативен съд /Наказателен профил/:

Спецификите в дейността на магистратите, правораздаващи по наказателни дела произтичат от особеностите на наказателното съдопроизводство спрямо останалите правораздавателни компетентности на съдиите по граждански, административни и търговски дела. Такива особености са:

а/.Наказателните съдии са единствените, работещи колегиално при постановяване на съдебни актове с непрофесионалисти, участващи в съдебните състави – съдебните заседатели. Това обстоятелство налага формирането на различни компетентности за работата на наказателния съдия в колегиален състав;

б/.Наказателното правораздаване е свързано с най-тежко засягане на правата и интересите на участниците в наказателния процес, като от наказателните съдии се изисква опазване на разнопосочни интереси – на жертвата, на пострадалия и на ощетеното юридическо лице, на привлеченото към наказателна отговорност лице, на поверениците и на защитниците. Специфична е и работата със свидетели, вещи лица, уязвими участници в производството;

в/. Наказателният процес е единствената област от правораздаването, в която по закон е установено служебно начало за изясняване на обективната истина и събиране на доказателства – чл.13 НПК и чл.107, ал.2 и ал.3 НПК. Това завишава изискванията към наказателния съдия за ползване на знания и умения с мултидисциплинарен характер. Повишена е отговорността на наказателния съдия за стриктно спазване на процесуалните правила, доколкото има неотстраними процесуални нарушения, които могат до доведат до невъзможност да се разкрие обективната истина и да се приложи закона справедливо;

г/. Особенности при работата на наказателния съдия са устният и непосредствен характер на наказателното производство, което изисква от съдията специални умения за контрол върху съдебната зала, поведението на страните и на другите участници в процеса, повишава изискванията към самообладанието и устойчивостта на съдията при многобройните стресови ситуации в съдебния процес. Продължителността на откритите съдебни заседания по наказателни дела изискват и формиране на физически и психическа подготовка, развиване на емпатията и най-вече на авторитетността и уменията за ръководене на процеса;

д/. Поради хипертрофирания обществен и медиен интерес към наказателното правораздаване и обстоятелството, че огромната част от т. нар. „общественозначими“ дела са с наказателен характер, е необходимо засилено обучение на наказателните

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

съдии за работа с медиите, за публично държане, завишени са и изискванията към деонтологията и етиката на наказателните съдии;

e/. В областта на наказателното правораздаване е висока степената на съсредоточаване на дела, по които се прилагат инструментите на многостранното и двустранно международно сътрудничество, както в рамките на ЕС, така и в рамките на конвенционалните инструменти на Съвета на Европа, а и с редица държави от други континенти, с които Република България има договори за правно сътрудничество, вкл. и при условията на взаимност, а също и в рамките на правните актове на ООН - със специализираните международни юрисдикции – Международния наказателен съд, специалните трибунали за Югославия, Косово и пр. Поради това е засилена необходимостта от специализирано обучение на наказателните съдии в тази област, особено относно прилагането на различните инструменти в рамките на взаимното признаване на съдебни актове в рамките на ЕС и възможностите за пряк контакт с компетентните органи на държавите-членки.

Всичко изложено мотивира необходимост от стандартизиране на обучението на наказателните съдии, за придобиване и прилагане на ключови умения и компетенции, във връзка с упражняването на заеманата длъжност.

5. Съдия в Административен съд:

Статутът на Административния съдия, по своя характер е специален и попада извън обхвата на съдиите от общите съдилища в Република България. Съдийската длъжност : „Съдия в административен съд“, е уредена, като специална, съгласно чл. 163, т.3 от ЗСВ, а специфичните изисквания за заемането и в нормата на чл. 164, ал.4 от ЗСВ.

Въз основа на приложимия закон, административният съдия, е български гражданин, който отговаря на всички други изисквания по Глава IX на ЗСВ, както и притежава минимален опит- от 8 години общ /неуреден като специфичен опит по материя/ юридически стаж, по смисъла на чл.164, ал.9 от ЗСВ. По тълкувателен път, може да се изведе, че с тези изисквания, законодателят е въвел, макар и не изрично посочени, по-високи изисквания за професионален и житейски опит, в т.ч. по отношение на юридическите знания и умения, придобити в работата, личностното развитие и житейски познания и неюридически компетентности и качества, за длъжността Административен съдия. С оглед гарантирането на равни права и възможности за всички правоспособни юристи и равно третиране /принципа на не дискриминация/, не се изисква специфичен опит по материя - в областта на административното право, към момента на заемане на длъжността, а специализацията по материя, е възможна и се извършва предимно в големите административни съдилища на страната.

АПК е основният процесуален закон, който урежда разглеждането и решаването на административни дела, при условията на субсидиарност се прилага ГПК, което изисква задълбочени познания по гражданско право и процес.

Специфично за Административния съдия е, че работи паралелно като *a/.* едноличен състав в първоинстанционното съдебно производство;

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно **Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020** на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

б/. като член на троен състав /съдия-докладчик, член на тройния състав и/или Председател на състава (в производствата по *чл.182а* и *чл.191 от АПК*)/;

в/. като член на троен Касационен състав, в производствата по чл. 208 и сл. от АПК при касационното производство, предвидено в специалните закони.

Юридическите и неюридически умения, които следва да притежава, придобие, развие и развива съдията в Административен съд, са пряко свързани с особеностите на административното правораздаване, а именно: неравнопоставеността между субектите на материалноправното административно правоотношение, регулирано от метода на власт и подчинение, което възниква и актовете и действията, които са предмет на проверка за законосъобразност /нищожност/, съгласно АПК и специалните закони.

Това предпоставя, наред с юридическите и професионални знания, наличието, развитието и постигането на *висок интензитет* на притежаваните неюридически компетентности, представляващи в съвкупността си качества и умения за длъжността /без изчерпателност в изброяването тук/, като: авторитетност, решителност, увереност, устойчивост и стресоустойчивост, обективност, безпристрастност, самодисциплина и контрол, аналитичност, осъзнаване на обществената и международна обстановка, във връзка с приемането и изпълнението на актове и действия на изпълнителната власт, критично и концептуално мислене, емпатия и възможност за възприемане на социалния, икономически и политически контекст и ефект на постановяваните съдебни актове и мястото на административното правораздаване в този контекст.

Б/. Общи потребности от обучение и развитие на ключови умения и компетенции за заемане на длъжността Съдия:

➤ *Нормативни източници /Закон за съдебната власт/:*

Заемането на длъжността Съдия в Република България, по разработените профили от работната група по настоящия Проект /където не е включен профил на Младши Съдия, за който по аналогия следва да се прилага профила на Съдия в Районен съд/, се регулира от нормите на Закона за съдебната власт /ЗСВ/ и може да бъде осъществено, при наличието на изискуемите материално-правни предпоставки, уредени в ЗСВ /чл. 162 и чл.164 от ЗСВ/, по две конкурсни процедури:

- *Чрез първоначално назначаване, при провеждането на конкурс, по реда на Раздел II, чл. 176 и сл. - т.нар. „външен конкурс“/*

и

- *Чрез конкурс за повишаване в длъжност или преместване, съгласно правилата на Раздел IIа, чл.188 и сл. от ЗСВ /т.нар. „вътрешен конкурс“.*

➤ *Подзаконовите нормативни източници, във връзка със заеманата длъжност:*

Редът за провеждане на конкурсите и в двете посочени по горе хипотези на ЗСВ, се урежда от Наредба № 1 от 9.02.2017 г. за конкурсите за магистрати и за избор на административни ръководители в органите на съдебната власт приета с решение на Пленума на Висшия съдебен съвет по т. 21 от протокол № 5 от 09.02.2017 г.,/ *обн., ДВ,*

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно *Заповед № РД-12-І#2/06.07.2020* на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

бр. 17 от 21.02.2017 г., в сила от 21.02.2017 г.; изм. с Решение № 915 от 22.01.2019 г. на ВАС на РБ - бр. 10 от 1.02.2019 г., в сила от 1.02.2019 г.; изм. и доп., бр. 37 от 7.05.2019 г. /.

Във всички случаи, след встъпването си в длъжност, в сроковете и при хипотезите, предвидени в ЗСВ, Съдията подлежи на **атестация**. Атестирането е основния нормативно установен метод за оценка на Съдията, както и основен механизъм за неговото кариерно израстване. Същото се урежда от нормите на Раздел IV от ЗСВ, като се осъществява по реда на Наредба № 2 от 23 февруари 2017 г. за показателите, методиката и реда за атестиране на съдия, председател и заместник-председател на съд /ДВ., брой: 21, от 10.3.2017 г./.

Чл. 198 от ЗСВ, урежда общите критерии за атестация на магистратите, а чл. 199, специфичните критерии за атестиране на всеки съдия */Специфичните критерии за атестиране на съдия са: 1. спазване на графика за провеждане на съдебни заседания; 2. умение за водене на съдебно заседание и съставяне на протокол; 3. Администриране на дела и жалби и подготовка за съдебно заседание; брой необжалвани от подлежащите на обжалване съдебни актове, потвърдени обжалвани съдебни актове, отменени или обезсилени съдебни актове, изцяло или частично, и основанията за това, на преценка подлежат способностите за тяхното мотивиране, обосноваване и анализ на доказателствата/*. Задълженията за Съдията, са най-общо уредени в чл.210 от ЗСВ. Магистратът има задължението и да познава и спазва и Етичния кодекс, приет от ВСС.

Атестацията и становищата на Етичните комисии са към настоящия момент, основните източници за информация и обективна оценка за работата на съдията.

III. ИЗВОДИ:

Приложимата нормативна уредба, дава възможност на всеки правоспособен юрист, който отговаря на материално-правните изисквания на ЗСВ, след проведен успешен конкурс и назначение, по съответния ред от Висшия Съдебен Съвет по процедурния ред на Наредбите, приети от него и ЗСВ, да заеме длъжността „Съдия“. Въз основа на посоченото, можем да обобщим, без претенции за изчерпателност, няколко основни групи юристи, които придобиват статут Съдия, с изискуемия юридически стаж, както и хипотетичните възможни пропуски в придобиването на специфични умения и компетентности за заемане и упражняване на длъжността, които подлежат на развитие в процеса на обучението и работата:

Група „А“:

Правоспособни юристи /адвокат; юрисконсулт, нотариус, помощник-нотариус, експерт правно обслужване в държавната администрация, държавни и частни съдебни изпълнители, експерти с правно образование в други държавни,

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно Заповед № РД-12-І#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

общински органи или институции и юридически лица, съдебни помощници и др./, които за пръв път /чрез конкурс за първоначално назначение/ придобиват статут на МАГИСТРАТ.

Констатирани потребности за групата:

В случая, се придобива статут на Магистрат, за пръв път, в професионалния опит като юрист. Този статут е особено специфичен, а именно: *Магистрат-Съдия*, което изисква минимална обща подготовка за длъжността „Съдия“, /във връзка с правораздавателния процес, изготвянето на съдебни актове, протоколи, работа с деловодна система, поведение в съдебна зала, работа с деловодството, работа в троен състав, етични норми на поведение и др./, на общо основание. Това изисква придобиването на общи юридически умения, за заемане на длъжността. Същевременно, като паралелен процес, съответното лице, трябва да придобие подготовка на ключови неюридически умения и компетенции, за заемане и упражняване на длъжността, както и да развие и доразвие специфични личностни качества за професията.

Група „Б“:

Магистрати /прокурори, следователи/, които не са заемали длъжността „Съдия“ и чрез конкурс за повишаване и преместване, за пръв път придобиват качеството Съдия.

Констатирани потребности за групата:

В случая, представителите на групата, са Магистрати, които имат юридическа подготовка, както и обща подготовка, умения и качества, във връзка с осъзнаване и разбиране на обществената значимост и статута на магистратурата на Република България, както и по отношение на независимостта ѝ. Едновременно с промяната изцяло на правната материя, същите, за пръв път, придобиват статут на Съдия, което изисква, освен придобиването на специфични юридически знания за конкретния профил и ниво в съдебната система и умения, във връзка с правораздавателния процес, и придобиването паралелно /едновременно/, в процеса на работа и обучение, на специфични ключови юридически и неюридически умения, за длъжността Съдия по конкретния специализиран по материя и ниво в съдебната система профил.

Група „В“:

Съдии /от различни нива на съдебната система: районно, окръжно, апелативно ниво, в т.ч. от специализираните наказателни съдилища/, с различна специализация по материя /гражданска, наказателна, административна/, които чрез конкурс за повишаване и преместване, заемат за пръв път друг профил по специализация за длъжността Съдия в съдебната система.

В тази група попадат лица, които имат съдийски опит, притежават на общо основание юридическа подготовка за заемане на длъжността „Съдия“ /част от съдиите са били младши съдии или са заемали други магистратски длъжности, преди

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТИ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно Заповед № РД-12-І#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

заемането на длъжността „съдия“, част от групата е преминала първоначално обучение в НИП, други не са преминавали обучение в НИП, а са придобили опит и умения на конкретната длъжност/, както и установени юридически знания и умения и придобити чрез опит, в различна степен, неюридически умения, способности и компетентности. Различията в степента на придобитите неюридически умения и компетентности, се предпоставят от различната материя, в която са работили, различния опит, в т.ч. и житейски и професионален и притежаваните и доразвити лични качества.

Констатираните потребности за групата:

В случая, представителите на групата, са Съдии, които притежават в различна степен юридически и неюридически умения и компетентности за упражняване на длъжността „Съдия“. Същите за пръв път заемат различна длъжност /Съдия в Окръжен съд, Съдия в Апелативен съд; преминаване от граждански към наказателен профил в съответния съд или заемане на длъжността Съдия в Административен съд/, което изисква освен специфично обучение, във връзка с компетентността им по конкретните материални и процесуални закони и обучение и развитие на умения за конкретния профил.

IV. ПРЕДЛОЖЕНИЕ на работната група:

Въз основа на изложеното, задълбочено запознаване и анализ на практиките в Европейския съюз, извършени в Работна група 1, същата изготви настоящото предложение за приемане на:

- **УНИФИЦИРАНИ И ОБЩО ПРИЛОЖИМИ** за всички лица заемащи и упражняващи Длъжността Съдия в органите на съдебната система на Република България:

ОБРАЗЕЦ № 3:

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността Съдия“

ОБРАЗЕЦ № 4:

„Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности за допълнителни и факултативни дейности във връзка с изпълнение на длъжността съдия“.

- **СТАНДАРТИ /профилирани/** за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия, за конкретната заемана длъжност и ниво в органите на съдебната система на Република България:

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно Заповед № РД-12-І#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

ОБРАЗЕЦ № 2:

1. *Образец № 2 : „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в районен съд -граждански профил“;*
2. *Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Районен съд – наказателен профил“;*
3. *Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Окръжен съд – наказателен профил“;*
4. *Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Окръжен съд граждански и търговски профил“*
5. *Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Апелативен съд- граждански и търговски профил“;*
6. *Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Апелативен съд – наказателен профил“;*
7. *Образец № 2 : „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на Съдия в Административен съд“.*

ОБРАЗЕЦ № 1:

1. *Образец № 1: „Профил на обучаемия Съдия в Районен съд-Граждански профил“;*
2. *Образец № 1: „Профил на обучаемия съдия в Окръжен съд - граждански и търговски дела“;*
3. *Образец № 1: „Профил на обучаемия Съдия в Административен съд“.*

Образец 1 е разработен за конкретните профили на съдии, посочени по-горе, като е преценено от работната група, че такива се изработват, когато това е необходимо, като е взета предвид родовата подсъдност на делата, когато тези съдилища са първа инстанция за достъп на гражданите до съд, в конкретните профили на районен и административен съд, както и за окръжен съд, в предвидените от ГПК случаи.

V. СТРУКТУРА И МЕТОД НА РАБОТА С ПРЕДЛОЖЕНИТЕ ОБРАЗЦИ НА СТАНДАРТИ

ОБРАЗЕЦ № 3:

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността Съдия“,

Представлява унифициран и общ каталог, приложим винаги и за всички заемащи длъжността Съдия в съдебната система на Република България. Същият е и има значението на „Четец“, по отношение на общото унифицирано значение на съответната компетентност, както и показател за целево предназначение, който съдържа в какво, при конкретната работа на съдията се изразява проявлението на съответната

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТИ за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно *Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020* на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

компетентност. Каталогът е основният документ, приложим винаги за ползването и употребата на всички други образци на стандарти, разработени от групата, доколкото съдържа основната информация относно значението и въведената кодификация на компетентностите за заемането на длъжността Съдия, по конкретните профили и стандарти по профили.

Каталогът по Образец 3 е структуриран в табличен формат.

Прието е, че: **Компетентността**, по смисъла на настоящия Проект представлява съвкупност от знания, умения и способности.

- *Умението представлява по своята същност способност за извършване на нещо, вещина, опит. Предмет на настоящия проект са неюридическите умения, като съвкупност от черти на характера и обичайното поведение, когато съдията работи сам и в поведението спрямо други лица от състава, екипа, администрацията, страните в съдебното производство, общуването извън съда и при извършване на допълнителните и факултативни дейности, свързани с неговия статут и профил. Уменията, доколкото се изразяват в извършване на нещо, т.е. в действие, могат да бъдат предмет на обучение и развитие в голяма степен.*

- *Способностите, представляват лични качества, дарба, талант, заложба. Качествата са изключително свързани и са елемент, не толкова от характера/който може да бъде изграден/, а от личността, като заложби и таланти. В този смисъл способностите, като качества, могат да бъдат доразвивани в процеса на обучение, но по отношение на тях трудно може да бъде постигната унификация, поради различията в личностите.*

1. Базова юридическа компетентност. Код „0“.

Това са онези базови, основни компетентности, присъщи и задължителни за заемане длъжността „съдия“. Именно затова те са изведени с Код „0“, от 01 до 06. Те са винаги приложими за всички, заемащи длъжността Съдия и на това основание не са посочени изрично в конкретните профили и стандарти за съответната длъжност, разработени по проекта.

2. Ключови професионални неюридически компетентности /Умения/. Код „А“, от А1 до А11.

Това са онези професионални компетентности, представляващи умения, които могат да бъдат обучавани и доразвивани за конкретния Съдия. Работната група е номерирала и подредила тези компетентности, с номера от А1 до А11, в зависимост от степента на значимост и приоритет за работата.

3. Ключови неюридически професионални компетентности /Способности/. Код „Б“, от „Б1 до Б7“.

Това са онези способности, представляващи лични качества, дарба, талант, заложба, свързани пряко с личността, които могат да бъдат доразвивани в процеса на обучение, но по отношение на тях трудно може да бъде постигната унификация, поради различията в личностите. Работната група е номерирала и подредила тези компетентности, с номера от Б1 до Б7, в зависимост от степента на значимост и приоритет за работата.

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно *Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България*

ОБРАЗЕЦ № 4:

„Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности за допълнителни и факултативни дейности във връзка с изпълнение на длъжността съдия“.

Образецът съдържа унифицирани допълнителни и факултативни дейности, които може, но не императивно заемащия длъжността Съдия, да заема, в зависимост от развитието си или в конкретен кратък период от кариерата си на национално или международно ниво. Стандартът е унифициран, доколкото тези дейности, винаги, могат да се проявят, конкретно, в кариерата на магистрата и следва да бъдат обективирани от настоящото изследване и Предложение, като такива.

ОБРАЗЕЦ № 2:

„Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на Съдия в .../ съд/“

Образец № 2, разработен в 7 конкретни варианта за Съдия в Районен съд, Окръжен съд, Апелативен съд, по специализация по материя, и Административен съд, представлява в действителност крайния *Продукт, в изпълнение на проекта*, а именно: индивидуализиран по специализация и ниво на Съдията в съдебната система Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности за заемането на съответната длъжност Съдия. Същият е четим и приложим единствено чрез приложението на Образец 3 и Образец 4. Стандартът съдържа кодове на компетентности /Група „А“ и „Б“ от Образец 3, доколкото Група „0“ е винаги и задължително приложима, за конкретната дейност на съдията, по функционален признак/. Съдържа, за съответната дейност по функционален признак, Код на компетентност, с номер, значение и показател за целево приложение, със значението от Образец 3, който следва да бъде предмет на обучение и съответно *приложение в най-голяма степен на интензитет за посочената дейност*, без да се минимализира необходимостта от обучение и развитие на всички други компетентности по Образец 3, текущо, през целия професионален живот на Магистрата-Съдия.

Въз основа на изложеното, извършеният анализ на източници на информация - нормативни и ненормативни, практики и анализ на практиките в държавите-членки на Европейския Съюз, РАБОТНАТА ГРУПА ПРЕДСТАВЯ И МОЛИ ДА БЪДАТ ПРИЕТИ, представените като Приложения към настоящото изложение, в изпълнение на *Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на НИП:*

Дейност 1 „Стандарти за съдебно обучение за развиване на ключови умения и компетентности“, по проект „Правосъдие през 21 век – развиване на професионална компетентност и интегритет на магистратите и съдебните служители“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Относно: Разработване на СТАНДАРТ/И за обучение и развиване на ключови умения за длъжността СЪДИЯ.

Изготвил: Работна група, съгласно Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на Директора на Национален Институт на Правосъдието на Република България

Предложения за стандарти във формата на Образци:

1/. Образец № 1-3 бр.:

1. Образец № 1: „Профил на обучаемия Съдия в Районен съд-Граждански профил“;
2. Образец № 1: „Профил на обучаемия съдия в Окръжен съд - граждански и търговски профил“;
3. Образец № 1: „Профил на обучаемия Съдия в Административен съд“.

2/. Образец № 2- 7 бр.:

1. Образец № 2 : „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в районен съд -граждански профил“;
2. Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Районен съд – наказателен профил“;
3. Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Окръжен съд – наказателен профил“;
4. Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Окръжен съд – граждански и търговски профил“;
5. Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Апелативен съд- граждански и търговски профил“;
6. Образец № 2: „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на съдия в Апелативен съд – наказателен профил“;
7. Образец № 2 : „Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на Съдия в Административен съд“

3/. Образец № 3-1 бр. /унифициран/:

„Каталог на компетентностите към Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности на длъжността Съдия“.

4/. Образец № 4- 1 бр. /унифициран/:

„Стандарт за съдебно обучение и развитие на ключови умения и компетентности за допълнителни и факултативни дейности във връзка с изпълнение на длъжността съдия“.

по електронна поща!

ДАТА: 29.09.2021 г.

***Предложението е изготвено от Работна група
1 по Заповед № РД-12-1#2/06.07.2020 на
Директора на НИП//***